

О (ИМ)ПЕРФЕКТИВНОСТИ И (А)ТЕЛИЧНОСТИ У СРПСКОМ И ШПАНСКОМ ЈЕЗИКУ

Српски и шпански језик припадају двама групама језика, словенској и романској, у којима се аспектуалност изражава на различите начине. Док словенски језици имају морфолошки аспект, у романским језицима аспект је лексички, а аспектуална значења остварују се пре свега уз помоћ глаголских времена, односно граматичког аспекта. Да бисмо показали да се између (им)перфективности (морфосинтактички аспект) и (а)теличности (семантички аспект) не може ставити знак једнакости, уз помоћ неколико тестова за утврђивање (а)теличности (тест за утврђивање прогресивности, тест адвербијалне модификације, конјункцијски тест) показаћемо да у српском језику и перфективни и имперфективни предикати могу бити и телични и ателични, док се у шпанском имперфекат (*pretérito imperfecto*) везује само за ателичност, док перфекат (*pretérito indefinido*) може бити теличан и ателичан.

Кључне речи: (им)перфективност, (а)теличност, српски језик, шпански језик, тестови теличности, семантика.

Увод

Место глаголског вида, односно аспекта у језику одређује се у зависности од тога да ли он представља морфолошку, лексичко-граматичку или неку другу категорију. Категорија вида односно аспекта може се посматрати као семантичка категорија (нпр. у енглеском језику), која се може изразити различитим средствима, и као морфолошку категорија глагола, која поседује регуларни начин изражавања (као у словенским језицима). Вид се, дакле, у словенским језицима, па самим тим и у српском, у којима постоји морфолошка категорија аспекта, може сматрати специфичном реализацијом универзалне категорије аспекта. Према Б. Комрију аспект означава разлику у начину „тумачења унутрашњег темпоралног устројства ситуације“ (Comrie

¹ dragana.veljkovic@filfak.ni.ac.rs

1976: 3). Подвлачење темпоралне димензије категорије аспекта може да наметне мишљење да постоји јасно утврђена граница између аспекта и времена. У многим ситуацијама, међутим, време и аспект су тако тесно узајамно повезани, да би их било немогуће описивати уз помоћ потпуно различитих појмова. Може се поставити питање нпр. да ли су имперфекат и аорист посебна времена, или представљају видску опозицију унутар прошлог времена, што сматрамо да је био случај док је имперфекат био жива категорија у српском језику, док је опозиција *pretérito indefinido* (надаље *pretérito*) – *pretérito imperfecto* (надаље *imperfecto*) у савременом шпанском језику недвосмислено аспекатска. Тек са развојем типолошких истраживања (крајем 60-тих година прошлог века) и увођењем у разматрање семантичких категорија и концепата, долази се до уверења да се иза граматичке категорије аспекта у ствари крије одређена перспектива гледања на глаголску радњу, која је везана за инхерентну глаголску семантику, у целини или у одређеном сегменту, с једне стране, и за временску димензију глаголске радње, са друге стране. У том смислу, основни задатак истраживача је откривање облика кроз које се она формализује у појединим језицима. Садржина глаголског вида дакле не мора обавезно бити морфологизована као у словенским језицима. Она може бити исказана и на нивоу глаголске фразе или глаголског времена, исказаних у реченици, односно остварених на синтаксичко-семантичком нивоу, као у енглеском или шпанском језику нпр.

Значајно питање у аспектологији јесте питање аспекатског типа предиката, односно да ли је он стативан (*state/atelic*) или динамичан (*event/telic*). Важно је напоменути да, када се говори о аспекатском типу предиката, не мисли се на имперфективност/перфективност, односно на словенски тип глаголског аспекта, већ на унутрашња аспекатска својства предиката било ког живог језика, која се у литератури означавају појмовима унутрашњи аспект (*inner aspect*), лексички аспект (*lexical aspect*), предикатски аспект (*predicational aspect*) или теличност (*telicity*). Ми ћемо се у овом раду служити термином „(a)теличност“. Још један важан термин у аспектологији свакако је „глаголска ситуација“ (*Aktionsart, actionality, aspectual class* или *situation aspect*), а означава лексичку категорију која се односи на природу глаголске радње, која може представљати: *активност* (*activity*), *стање* (*state*), *остварење* (*accomplishment*) или *достигнуће* (*achievement*). Подела је начињена према чувеној класификацији глагола филозофа Зена Вендлера (Vendler: 1967). Ове четири глаголске ситуације диференцирају се на основу три релевантна семантичка обележја, а то су: *стативност*, *трајање* и *циљ*.

Српски и шпански језик припадају двема групама језика, словенској и романској, у којима се аспектуалност изражава на различите начине. Док словенски језици имају морфолошки аспект, у романским језицима аспект је лексички, а аспектуална значења остварују се пре свега уз помоћ глаголских времена, односно граматичког аспекта. У раду ћемо у назнакама ука-

зати на основна значења имперфективног и перфективног аспекта у српском језику, као и шпанских времена *imperfecto* и *pretérito*, која несумњиво представљају аспекатску опозицију. Да бисмо показали да се између (им) перфективности (морфосинтактички аспект) и (а)теличности (семантички аспект) не може ставити знак једнакости нити у српском нити у шпанском језику, уз помоћ неколико тестова за утврђивање (а)теличности, а пре свега теста адвербијалне модификације, показаћемо да у српском језику и перфективни и имперфективни предикати могу бити и телични и ателични, док се у шпанском језику *imperfecto* везује искључиво за ателичност, док *pretérito* може бити теличан и ателичан (Cipria and Roberts 2000). Намера овог рада је да покаже да ли се тестови теличности могу примењивати у језицима са морфолошким и граматичким аспектом, какви су српски и шпански, и, ако могу, да утврди да ли су резултати, до којих се уз помоћ ових тестова долази, релевантни за проучавање аспекта и аспекатско-временских односа у овим језицима.

1. Тестови теличности

Издвојићемо два становишта о томе шта теличност заправо представља. С једне стране је схватање да су телични предикати или евентуалности њима означене временски ограничени, разграничени, измерени, и, уколико су у прошлом времену, морају бити завршени (нпр. Verkuyl 1972), док, са друге стране, присталице тзв. семантике интервала теличност дефинишу кроз типове интервала означених теличним, односно ателичним пропозицијама (Bennett and Partee 1972 и Dowty 1986, између осталих). Према овом другом схватању, интервал у коме је телична пропозиција истинита нема субинтервале, односно подскупове, док је ателична пропозиција истинита уколико поседује субинтервале. Поједностављено речено, телични предикати су завршени или инхерентно ограничени.

У литератури постоји више тестова за испитивање теличности, који су примењивани пре свега на енглески језик, али и на друге светске језике. Ми ћемо се ради илустрације послужити примерима из енглеског језика (датим према Borik 2006: 23-24).

А. *Тест адвербијалне модификације*. Свакако је најкоришћенији тест за диференцирање теличних и ателичних предиката. Овај тест показује да се телични предикати слажу са тзв. „оквирним“ адвербијалима, попут *in an hour*, док се ателични предикати слажу са дуративним адвербијалима, типа *for an hour*:

(1) а. *Mary drove the car for an hour/*in an hour.* (ателичан)

б. *Mary ran a mile *for an hour/ in an hour.* (теличан)

Б. *Конјункцијски тест (тест повезаности)*. Овај Веркујлов тест (Verkuyl 1972, 1993) такође укључује темпоралну модификацију.

(2) а. Mary drove her car on Monday and on Tuesday. (ателичан, двосмислен)

б. Mary ran a mile on Monday and on Tuesday. (теличан, недвосмислен)

Двосмисленост примера 2а огледа се у томе што ателични предикат може да произведе интерпретацију да се ради о једној евентуалности која се вршила два дана непрекидно, или о двама евентуалностима које су се вршиле у два различита дана. Телични предикат у 2б не допушта ову врсту двосмислености. Он једино дозвољава интерпретацију о двама евентуалностима које су се извршиле независно једна од друге у два различита дана.

В. *Тест прогресивности*. Овај тест показује да ателични и телични предикати условљавају различите логичке закључке, тако да се може назвати и тестом условљавања. Тако ће прогресивни ателични предикат условити истинитост реченице са глаголом у *simple past* облику (3а), док прогресивни телични предикат то не дозвољава (3б):

(3) а. Mary was driving the car → Mary drove the car.

б. Mary was running a mile – /→ Mary run a mile.

У наредним одељцима рада покушаћемо да уз примену ових тестова, а пре свега теста адвербијалне модификације, покажемо у каквом су односу (им)перфективност и (а)теличност у српском и шпанском језику и да укажемо на сличности и разлике. Покушаћемо да утврдимо да ли су ове разлике условљене различитом аспектуалном семантиком имперфективности и перфективности у српском и шпанском, или их пак неки други критеријуми условљавају. На основу расположиве литературе, упоредићемо добијене резултате са резултатима тестова теличности у руском и чешком језику, и размотрити питање које се намеће: Да ли су тестови теличности неопходни и релевантни за проучавање категорије аспектуалности у словенским језицима и, ако јесу, у којој мери?

2. Имперфективност и (а)теличност у српском и шпанском језику

Тестови теличности у словенским језицима показују да се између (им)перфективности и (а)теличности не може ставити знак једнакости. У руском језику нпр. тестови показују да и имперфективни и перфективни глаголи могу бити ателични и телични (Borik 2006: 66-90), док у чешком имперфективни глаголи могу бити ателични и телични, док су перфективни увек телични (Dočekal. and Kučerová: 2009). Шпански *imperfecto* је увек ателичан, док *pretérito* може бити и теличан и ателичан (Cipria and Roberts 2000). Наша је намера да покажемо да је у српском језику већина имперфективних глагола ателична, док су перфективни глаголи углавном телични, али се ни у српском не може ставити знак једнакости између (им)перфективности и

(а)теличности, јер и имперфективни и перфективни предикати могу бити и телични и ателични. Перфективност и ателичност су, према томе, различите категорије са различитим обележјима. Утврђивање тих обележја превазилази намере овог рада.

2.1 *Имперфективност и (а)теличност у српском језику*

Најпре ћемо показати да су тестови теличности валидни и за српски језик:

Тест адвербијалне модификације

(4) а. Шта радиш? Читам књигу пола сата / *за пола сата. (ателичан)

б. Књигу прочитам за пола сата / *пола сата. (теличан)

У примеру 4а са имперфективним глаголом *читати* употребљено је питање које упућује на актуелност, јер би се, у противном, аутоматски наметнула и хабитуална интерпретација, која је заправо најзначајнији показатељ да имперфективни предикати могу бити телични у српском језику:

(5) Читам књигу пола сата / за пола сата,

иако примећујемо да би у случају хабитуалног тумачења, пример 4б прошао и тест ателичности:

(6) Књигу прочитам пола сата, а онда одем на спавање.

Конјункцијски тест

(7) а. Писао сам есеј у понедељак и у уторак (ателични, двозначни)

б. Написао сам есеј у понедељак и у уторак. (телични, једнозначни)

Примери 7а и 7б показују да и у српском језику имперфективни глаголи, будући ателични, производе двосмисленост у конјункцијском тесту – есеј је или писан непрекидно у понедељак и уторак, или је писан у два различита интервала, у понедељак, и у уторак, па ту имамо две евентуалности. Код теличних глагола недвосмислено су у питању две евентуалности, односно написана су два есеја.

Тест прогресивности

Овај тест, који у енглеском језику подразумева условљеност реченице са *simple past* временом прогресивним прошлим временом у претходној реченици, не може се дословно применити на словенске језике. Уобичајено је да се за овај тест користе тзв. „када“ („when“) реченице, будући да се прогресивно значење у енглеском језику преводи искључиво имперфективним словенским глаголима, али то није случај приликом обрнутог превода, јер словенски имперфективни аспект, осим прогресивног, може имати и *present perfect* и хабитуално читање.

(8) а. Јовановићи су прелазили улицу када смо их срели.

б. Читала сам књигу када је zazвонио телефон.

У оба ова примера имперфективни аспект има прогресивно значење.

Најчешћа значења српског имперфективног аспекта су дуративност, хабитуалност и итеративност. Искључиво ателичну интерпретацију имају само дуративни имперфективни предикати у српском језику, док хабитуал-

ни, као што смо већ видели, као и итеративни могу бити и талични и ателични. Сматрамо да тест адвербијалне модификације недвосмислено потврђује ову тврдњу.

(9) а. (Сваке године, сваког лета) Обилазили су манастире два месеца (ател.) / за два месеца (тел., итеративно значење)

б. (Обично, увек, често) Облачи одело петнаест минута (ател.) / за петнаест минута (тел., хабитуално значење)

в. (Више пута дневно, три пута дневно) Припрема оброке сат времена (ател.) / за један сат (тел., регуларно понављање)

Скрећемо пажњу на то да када се примери 9а и 9б употребе уз адвербијалне модификаторе који означавају дужи временски период, теличност предиката, која омогућава итеративно читање, је блокирана:

(9.1) а. Обилазили су манастире две године (ател.) /*за две године.

б. Облачи одело петнаест година (ател.) /*за петнаест година.

Ови примери нам показују да је нижи опсег (15 минута, два сата) осетљив на теличност, док је виши опсег (две године, петнаест година) осетљив на димензију граматичког аспекта, односно времена.

Потврду да имперфективни аспект може бити и теличан и ателичан пружају нам и следећи примери са хабитуалним и итеративним имперфектом, глаголским временом које се у српском језику гради искључиво од имперфективних глагола:

(10) а. (Обично, често, увек) Вељко копаше канал пола сата / за пола сата (тел., хабитуални имперфекат).

б. (Неколико пута на дан) Испијаху флашу пива пола сата / за пола сата (тел., имперфекат регуларног понављања).

в. (Сваког дана, сваке недеље) Излажаху из цркве петнаест минута / за петнаест минута (тел., итеративни имперфекат).

2.2 Шпански *imperfecto* и (а)теличност

Шпански *imperfecto* може имати три значења – прогресивно, хабитуално и намера у прошлости, као што се може видети у следећим примерима (преузетим из: Cipria and Roberts 2000: 300):

(11) а. *Íbamos a la playa cuando nos encontramos con Miguel.* (прогресивно)

/ Ишли смо на плажу када смо срели Мигела./

б. *Íbamos a la playa los domingos.* (хабитуално)

/Ишли смо на плажу недељом./

в. *Hasta ayer, íbamos a la playa de vacaciones, pero hoy Pepa dijo que no hay dinero para eso.* (намера у прошлости)

/Све до јуче, требало је да идемо на море за одмор, али данас је Пепа рекла да за то нема пара./ (Ово значење преводимо модалном конструкцијом, јер би употреба прошлог времена произвела сасвим друго значење)

Шпански imperfecto увек је ателичан, а као потврду Сиприја и Робертс наводе тест композиционалне теличности (Cirgia and Roberts 2000: 304-305):

(12) а. Corría petróleo por las cañerías. (ателичан)

/Протицала је нафта кроз цеви./

б. Corrían 3000 litros de petróleo por las cañerías. (ателичан)

/Протичало је 3000 литара нафте кроз цеви./

Овде се ради о аспектуалној композицији (Verkuyl 1972: 1993), односно о тесту који изражава однос између глаголског предиката и карактеристика његовог аргумента, односно показује каква је улога аргумента (3000 литара нафте у примеру 12б) у одређивању теличности глаголског предиката и/или клаузе. Веркујл и Даути (Verkuyl 1972, Dowty 1979) показали су наине да темпоралне карактеристике глаголске фразе VP не зависе само од главног глагола, већ и од других елемената, укључујући својства аргумента и присуство или одсуство одређених модификатора. На овај начин је показано да се Вендлерове класе глагола могу боље разумети као особине комплексних предиката VP, него на нивоу основног глагола V. У енглеском језику увођење аргумента производи теличност предиката, док у шпанском језику, као што смо видели у горњем примеру, то није случај. Касније ћемо видети каква је улога унурашњег аргумента у српском.

3. Перфективност и (а)телиčnost у српском и шпанском језику

Као што ћемо у наставку видети, у случају српског перфективног аспекта и шпанског облика pretérito има подударана, односно, тестови теличности показују да они могу бити и телични и ателични.

3.1 Перфективност и (а)телиčnost у српском језику

Иако се перфективни аспект генерално може везивати за теличност, одређени примери у српском језику (а потврда има и у руском и у чешком) показују, као и у случају имперфективног аспекта, да се ни између перфективности и теличности не може ставити знак једнакости.

Перфективни су а ателични у српском језику најчешће делимитативни и пердуративни предикати. Њихову теличност испитиваћемо уз помоћ теста адвербијалне модификације, док ћемо (им)перфективност потврђивати, као што је у литератури уобичајено, уз помоћ глаголских прилога садашњег и прошлог, као и уз помоћ фазних глагола (*почети*, *продужити*, *завршити*), уз које иду само имперфективни глаголи, и индикативног презента.

Делимитативне глаголске ситуације (са глаголима типа: *поседети*, *попричати*, *прошетати*, *одспавати*, и др.), које означавају мало онога што означава глагол без префикса.

(13) а. Поседели смо пола сата (ател.) /*за пола сата.

Поседевши /*продужили смо да поседимо /*тренутно поседимо

б. Одспавали смо петнаест минута /*за петнаест минута.

Одспававши /*почели смо да одспавамо /*тренутно одспавамо

в. Прошетали смо петнаест минута /*за петнаест минута.

Прошетавши /*продужили смо да прошетамо /*тренутно прошетамо

Пердуративне глаголске ситуације (са глаголима типа: заседети се, запричати се, и др.), које информишу да оно што означава глагол без префикса траје у дужем временском интервалу.

(14) а. Заседели су се три сата у кафићу /*за три сата

Заседевши /*продужили су да се заседе /*тренутно се заседе

б. Срела сам Ирену, па смо се запричале пола сата /*за пола сата

Запричавши се /*почела је да се заприча /*тренутно се заприча.

Перфективни глаголи типа: примирити (се), утихнути, умирити (се), притајити се, утишати (се), поразговарати, запити се, запричати се, и др. су ателични и телични, како показује тест адвербијалне модификације:

(15) а. Вук се примирио пет минута, а онда кренуо у напад. (ател.) / Вук се примирио за пет минута, а онда кренуо у напад (тел.)

Примиливши се /*почео је да се примири /*тренутно се примири

б. Поразговарали су два сата / Поразговарали су за два сата.

Поразговаравши /*почели су да поразговарају /*тренутно поразговарају.

Двовидски глаголи у српском језику типа: ручати, вечерати, честитати, крстити, телефонирати, венчати се и др. телични су и ателични, што потврђује и тест адвербијалне модификације:

(16) а. Телефонирали смо петнаест минута / за петнаест минута.

б. Обично ручамо пола сата / за пола сата.

Да су у питању и перфективни и имперфективни глаголи види се из следећих тестова:

Телефонирајући (телефониравши) / почели су да телефонирају / тренутно телефонирају / чим телефонирају (док телефонирају).

Када су свршени, двовидски глаголи су телични, а када су несвршени, могу бити ателични и телични.

3.2 Шпански *pretérito* и (а)теличност

Шпански претерито може имати и телично и ателично читање, а за потврду је поново примењен тест композиционалне теличности (Cirgia and Roberts 2000: 305):

(17) а. Corrió petróleo por las cañerías. (ателичан)

/Протекла је нафта кроз цеви/

б. Corrieron 3000 litros de petróleo por las cañerías.(теличан)

/Протекло је 3000 литара нафте кроз цеви/

Занимљиво је такође да шпански *pretérito*, будући да се не изједначава са теличношћу, у случајевима када се гради од ателичних глагола даје пози-

тиван тест хомогености, а када је теличан, тест хомогености је блокиран. То се може видети у следећим примерима (Cipria and Roberts 2000: 303-304):

(18) а. Jaimito corrió de 4 a 6 = Jaimito corrió de 4 a 4.30. (ателичан)

/Хајмито је трчао од 4 до 6 = Хајмито је трчао од 4 до 4.30./

б. Jaimito escribió un poema de 4 a 6 ≠ Jaimito escribió un poema de 4 a 5. (теличан)

/Хајмито је написао песму од 4 до 6 ≠ Хајмито је написао песму од 4 до 5./

Наиме, најприхваћенија дефиниција (а)теличности везује се за хомогеност као семантичку особину предиката (Bennett and Partee 1972): уколико једну хомогену евентуалност поделимо на сегменте, они су међу собом онтолошки идентични, ма како мали били, док нехомогени предикати не испољавају ову особину. Они реферишу о евентуалности као о целини, а не о њеним деловима. Тако је и у примерима 18а и 18б. Док је у примеру 18а, са ателичним предикатом, Хајмито трчао у интервалу од 4 до 6, а самим тим трчао је и у субинтервалу од 4 до 4.30, у примеру 18б, са теличним предикатом, интервал од 4 до 6, када је Хајмито написао једну песму, не може се поделити на субинтервале. Из овога можемо закључити да хомогеност предиката зависи од његове (а)теличности, а не од употребљеног глаголског времена (*pretérito*).

У литератури се често наглашава да романски *pretérito* односно *simple past* обавезно изражава терминативност. То, међутим, није случај у шпанском, како уочавају Јансен и Борик (Janssen and Borik 2008). Они на основу примера закључују је шпански *pretérito* обавезно терминативан када је теличан, а није терминативан када је ателичан.

4. Тест композиционалне теличности у српском језику

На крају ћемо још погледати какве резултате у српском језику пружа тест композиционалне теличности, који, како смо видели, представља основни тест за утврђивање (а)теличности шпанског граматичког аспектуалног пара *imperfecto* и *pretérito*. Послужићемо се глаголима *јести* и *пити* који траже именске допуне, а погледаћемо и пример који је употребљен за шпански језик.

(19) а. Јео је јабуку/-е пет минута / за пет минута.

Појео је јабуку/-е за пет минута /*пет минута.

б. Јео је три јабуке десет минута / за десет минута.

Појео је три јабуке за десет минута /*десет минута.

в. Пио је кока-колу пет минута / за пет минута.

Попио је кока-колу за пет минута /*пет минута.

г. Пио је две кока-коле десет минута / за десет минута.

Попио је две кока-коле за десет минута /*десет минута.

(20) а. Нафта је текла кроз цеви пола сата / за пола сата.

Нафта је протекла кроз цеви за пола сата /*пола сата.

б. 3000 литара нафте је текло кроз цеви пола сата / за пола сата.

3000 литара нафте је протекло кроз цеви за пола сата /*пола сата.

Резултати овог теста у српском језику показују да се потпуно исти резултат добија када уз именску допуну стоји или не стоји квантификатор: глаголи несвршеног вида могу бити и телични и ателични, с тим што је телично читање увек повезано са хабитуалним значењем имперфективног аспекта, док су глаголи свршеног вида увек телични. У шпанском језику ситуација је обрнута: *imperfecto* је увек ателичан, док *pretérito* може бити теличан и ателичан, с тим што ателични *pretérito* носи значење хабитуалности.

5. Закључак

Српски и шпански језик показују сличност не само у броју глаголских времена, већ и у погледу теличности предиката. Систем глаголских времена је у овим језицима готово идентичан, с тим што се рестриктивна правила употребе времена у шпанском језику дословно примењују, будући да се њима изражава и граматички аспект и распоред евентуалности на временској оси, док је употреба времена у српском језику прилично слободна, а губљење или редукована употреба одређених прошлих времена, попут имперфекта, који се готово изгубио из стандардног језика, и аориста и плусквамперфекта, чија је употреба смањена, упућују и на то да је граматички аспект, који је очигледно, поред морфолошког, у историјском развоју српског језика постојао, изгубио на значају. Тестови теличности показују да се у српском, као ни у другим словенским језицима (нпр. руском или чешком), не може ставити знак једнакости између (им)перфективности и (а)теличности. Очигледно је да се ради о различитим категоријама: (а)телиčnost се односи на ограниченост евентуалности, односно на тачку Е, док је (им)перфективност заправо аспект тачке гледишта, односно перспективе (*view point aspect*), и односи се на тачке R и E. Као што смо могли видети, тестови теличности нису релевантни ни за језике са граматичким аспектом, какав је шпански, а то нас наводи на закључак да се (а)телиčnost у овим језицима, конкретно у шпанском, не изражава глаголским временом, односно граматичким аспектом. Не може се стога рећи да телиčnost директно утиче на аспект и аспекатско-временске односе у српском и шпанском језику, али индиректно може бити значајна, јер, као што смо видели, дуративно значење имперфективног аспекта у српском језику везује се за ателиčnost, док се хабитуално и итеративно везује за телиčnost предиката. Значење хабитуалности шпанског *pretérito* условљено је ателичношћу предиката, док

је терминативност условљена теличношћу – телични *pretérito* је терминативан, док ателични не показује ову особину. У складу са овим можемо да просуђујемо и о релевантности тестова теличности у српском и шпанском језику. Они се могу у одређеним ситуацијама користити као помоћно средство приликом анализирања појава везаних за аспект и временске односе. Не могу се, међутим, сматрати неопходним и незаобилазним оруђем приликом истраживања аспекатско-временских односа у српском, нити у другим словенским језицима, а блиски њима су, судећи по шпанском, и романски језици.

Литература

- Arsenijević 2006: B. Arsenijević, *Inner aspect and telicity*. PhD thesis, Universiteit Leiden.
- Bennett and Partee 1972: M. Bennett and B. Partee, *Toward the logic of tense and aspect in English*. System Development Corporation, Santa Monica, Calif. Прештампано у: Partee, B. *Compositionality in Formal Semantics*, 2004. Oxford: Blackwell, 59-110.
- Borik 2006: O. Borik, *Aspect and reference time*. New York: Oxford University Press.
- Vendler 1957: Z. Vendler, Verbs and times. *Philosophical Review*, 66(2), 143–160. Прештампано у: Z. Vendler, (1967), *Linguistics in philosophy* (pp. 97–121). Ithaca: Cornell University Press.
- Verkuyl 1972: H. J. Verkuyl, *On the compositional nature of the aspects*. Dordrecht: Reidel.
- Verkuyl 1993: H. J. Verkuyl, *A theory of aspectuality: The interaction between temporal and atemporal structure*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dočekal and Kučerová 2009: M. Dočekal and I. Kučerová, *Bound Ability Readings of Imperfective Verbs: A case for Presupposition*. Presented at FASL 18, Cornell, NY (May 2009). <http://semanticsarchive.net/Archive/TA4YjY2O/DocekalKucerova-CFG.pdf>
- Dowty 1979: D. Dowty, *Word Meaning and Montague Grammar*, Reidel, Dordrecht.
- Dowty 1986: D. Dowty, *The effect of aspectual classes on the temporal structure of discourse: Semantics or pragmatics?* *Linguistics and Philosophy* 9: 37-61.
- Janssen and Borik 2008: M. Janssen and O. Borik, *The Nature of Termination. The case of the Romance Simple Past*. Submitted to the *Proceedings of Chronos 2008*, Austin, Texas. http://filcat.uab.cat/clt/membres/postdoctorands/Borik/2008_Chronos_Paper_Janssen+Borik.pdf
- Paunović 2001: Ž. Paunović, *Aspectual-temporal relations in Serbo-Croatian verbal morphology*. *Essex Graduate Student Papers in Language and Linguistics* 3: 171-196.
- Reichenbach 1947: H. Reichenbach, *Elements of Symbolic Logic*. New York : The Macmillan company.

- Станојевић и Ашић 2008: В. Станојевић, Т. Ашић, *Семантика и прагматика глаголских времена у француском језику*. Крагујевац: Филум.
- Станојчић, Поповић, Мицић 1989: Ж. Станојчић, Љ. Попивић, Ст. Мицић, *Савремени српскохрватски језик и култура изражавања. Уџбеник за I, II, III и IV разред средње школе*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, Нови Сад: Завод за издавање уџбеника.
- Cipria and Roberts 2000: А. Cipria and С. Roberts, *Spanish imperfecto and pretérito: Thruth conditions and aktionsart effects in a Situation Semantics*, *Natural Language Semantics* 8: 297-347.
- Comrie 1976: В. Comrie, *Aspect*. Cambridge: Cambridge University Press.

Dragana T. Veljković

SOBRE LA (IM)PERFECTIVIDAD Y (A)TELICIDAD EN SERBIO Y ESPAÑOL

Serbio y español pertenecen a dos distintos grupos de lenguas: lenguas eslavas y lenguas románicas, en las cuales la aspectualidad verbal se expresa de forma diferente. Mientras las lenguas eslavas tienen aspecto verbal morfológico, en las lenguas románicas el aspecto verbal es léxico, y los significados aspectuales se realizan mediante tiempos verbales, es decir mediante aspecto verbal gramático. Para demostrar que de la (im)perfectividad de los verbos (aspecto morfosintáctico) y la (a)telicidad (aspecto semántico) no se puede hablar como si se tratara de dos categorías idénticas, hemos usado unos tests para examinar (a)telicidad (test de la progresividad, test de la modificación adverbial, test de la conjunción). Hemos intentado demostrar también que en la lengua serbia los predicados de aspecto perfectivo e imperfectivo pueden ser télicos y atélicos, mientras que en español el préterito imperfecto puede ser solamente atélico, y el préterito indefinido puede ser télico y atélico. A base de la literatura disponible, hemos comparado los resultados obtenidos para las lenguas serbia y española con los resultados de los mismos tests obtenidos para las lenguas rusa y checa. Hemos tratado también de responder a la pregunta: ¿Son necesarios y relevantes estos tests para la investigación de la categoría de la aspectualidad en las lenguas eslavas y, si es así, en qué medida?

Palabras clave: (im)perfectividad, (a)telicidad, lengua serbia, lengua española, tests de telicidad, semántica.